

MEANDER

Colofon

Natuurpunt

Natuurpunt, vereniging voor natuur en landschap in Vlaanderen, telt meer dan 88.000 gezinnen als lid. De vereniging stelt zich tot doel om de natuur te beschermen door aankoop en beheer van natuurgebieden en door beïnvloeding van het overheidsbeleid inzake natuurbehoud en ruimtelijke ordening. Natuurpunt is eigenaar en beheerder van 20.000 hectare natuur, verspreid over ruim 500 terreinen in heel Vlaanderen. Daarnaast wil de vereniging ook een voortrekkersrol vervullen op het vlak van natuurstudie en natuur- en milieueducatie.

Lid worden

Door overschrijving van 24 euro op rekening
BE17 230 00442 3321 met vermelding 'nieuw lid'.

Als lid ontvangt u automatisch het nationaal contactblad 'Natuurblad'. Extra abonnementen: Natuur.focus (natuurstudie en -beheer) en Natuur.oriolus (vogelstudie), afzonderlijk elk 8,5 euro, beide extra abonnementen 14,5 euro.

Meander

Meander is het gratis driemaandelijks contactblad voor de leden van Natuurpunt in de afdelingen Balen-Nete, Geel-Meerhout, Ham en Netebronnen (Dessel-Mol). Andere geïnteresseerden kunnen een jaarabonnement op Meander nemen door overschrijving van 8 euro op rekening BE31 001 56350 0055 van Meander. De Meander is gratis te raadplegen op www.issuu.com/meanderland, Oplage: 2.000 exemplaren

Redactie

An Gijs, Jef Sas, Frans Emmerechts, Jeannine Simonis, Marc Verachtert, Jan De Schepper, Tom Schildermans, Goedele Reyniers, Jan Albrecht.

Contact / v.u.

An Gijs, Weidestraat 11, 2490 Balen, tel. 014-32 28 53,
mail: an.gijs@gmail.com

Giften

Giften voor de aankoop van natuurgebieden in de regio Meanderland zijn welkom op rekening 293-0212075-88 met vermelding van de naam en het nummer van het project dat je wenst te steunen:

3770 - Grote Netewoud
7703 - Keiheuvel (Balen)
7709 - De Maat (Mol)
7067 - Zammelsbroek (Geel)
7088 - Neerhelst (Geel)
7118 - Griesbroek (Balen)
7725 - Buitengoor en Vleminksliep (Mol)
7734 - De Vennen (Balen)
7736 - Malesbroek (Geel/Meerhout)
7739 - Molse Nete (Balen/Mol)
7763 - Belsbroek-De Vlooyen (Geel/Meerhout)
7769 - Breeven (Geel)
7779 - Scheppelijke Nete (Mol/Balen)
7783 - Zelguis (Geel)
7784 - De Bleken (Mol)
8810 - De Rammelaars (Ham)
8874 - Veldhovenheide (Ham)

Contactpersonen afdelingsbesturen

Afdeling Netebronnen

Secretaris: Jef Sas, 014-31 26 57
www.natuurpuntnetebonnen.be

Afdeling Balen-Nete

Secretaris: Tom Schildermans, 0473-66 10 99
www.natuurpuntbalen-nete.be

Afdeling Geel-Meerhout

Secretaris: Louis Pals, 014-58 97 80
www.natuurpunt.be/geel-meerhout

Afdeling Ham

Secretaris: Frans Hoes, 0472-57 75 15
www.natuurpuntham.be

JNM

Contact: Steven Smeets
e-mail: stevensmeetsjnm@gmail.com
www.jnm.be

Met dank aan onze fotografen

Paul Wouters, Marianne Horemans, Frans Emmerechts, Dirk Geenen, René Ducastel, Jan Albrecht

Coverfoto's: Natuur.huis De Rammelaars ©Jan Albrecht; Amerikaanse Stierkikkers vangen ©Dirk Geenen; Nachtpauwoog en Heidevlinder ©Frans Emmerechts.

Foto colofon: NATURE# ©Jan Albrecht,

Op alle foto's rusten auteursrechten. Voor de gegevens van de fotografen kunt u contact opnemen met de redactie.

Deadline teksten volgende Meander:

28 juli 2014 bij an.gijs@gmail.com

Verschijsning: eind september 2014

Inlichtingen voor het leveren van tekst en beeld:
an.gijs@gmail.com

Natuur voor iedereen

Onlangs kocht Natuurpunt in het Griesbroek een complex van 18 visvijvers aan met weekendverblijfsjes erbij. Deze vijvers, gelegen op een domein van zes hectare, werden door de vorige eigenaars verhuurd aan mensen die er op weekend kwamen om te vissen, of die er gewoon de rust opzochten in hun eigen stukje natuur.

Voor sommigen van hen ligt het moeilijk dat Natuurpunt hier aan natuurherstel gaat doen. Ze zien natuurorganisaties als boemannen die de mensen van hun privéstukje natuur komen weghalen. Wat ze vergeten is dat de natuur, die vroeger slechts door enkelen kon worden bezocht, nu opengesteld wordt voor iedereen, of men nu lid is van Natuurpunt of niet.

Binnen het vorige Life-project werden in de Belse bossen hectaren privé natuur, dikwijls omheind met een hoge draad, zo heringericht dat iedereen er nu welkom is. Ook in andere gebieden van Natuurpunt worden nieuwe wandelwegen mogelijk gemaakt door omheiningen weg te halen.

Het is dan ook een goede zaak dat binnen het nieuwe Life+project Grote Netewoud de nadruk wordt gelegd op openstelling en toegankelijkheid. Door het aanleggen van nieuwe wandellussen, plankenpaden en kijkwanden, of door de mogelijkheid te bieden om aan paalkamperen te doen, wordt de publieke opinie er misschien van overtuigd dat de gebieden van Natuurpunt er echt wel zijn voor iedereen.

De vraag naar natuur is groot. Dat blijkt ondermeer uit de populariteit die het bezoekerscentrum van het Grote Netewoud, De Watermolen, geniet. En de cursus Grote Netewoud Verkenner kent zoveel interesse dat hij in het najaar al voor derde keer wordt ingericht. Het toont aan dat projecten zoals het Grote Netewoud echt wel nodig zijn.

Wat opvalt in de cursus is dat de deelnemers om heel verschillende redenen met natuur bezig zijn, en ook dat ze zeer verschillende achtergronden hebben. Wat ze allemaal gemeen hebben, is dat ze gebeten zijn door de natuurmicrobe, die ze wellicht voor altijd met zich mee zullen dragen.

Foto: Grote Nete meander in het Griesbroek
© Frans Emmerechts

TOM SCHILDERMANS
Natuurpunt Balen-Nete

HOMMELS

Volgens de aerodynamica kunnen ze niet vliegen en toch doen ze dat, die dikke zoemers. Bestuivers van eerste rang, van 's morgens vroeg en 's avonds laat. Ze kiezen hun bloempjes zorgvuldig uit. De zon hoeft niet te schijnen, ze hebben een bontjas aan. Met de Belgische driekleur of de bandering van Nederlandse voetbalkousen brommen ze hun triomf.

In de lente ontwaakt de koningin. Ik heb een goede reden om de zesde maart te onthouden, want dan is mijn vrouw jarig en dan is er kans om de eerste hommelmkoningin te zien. Meteen gaat de bolronde landsvrouw bloemen zoeken om zich vol te smullen. Ze vindt al gauw de wilg met stuifmeel, goed eiwit voor de eierstokken. De hele winter heeft ze het zaad van een dar bewaard en weldra zijn haar eitjes bevrucht en goed ontwikkeld. Slapen doet ze her en der, als het maar een droog plekje is. Weldra ontdekt ze een holletje naar haar keuze, om een nieuwe staat te stichten. Dan gaat de koningin extra stuifmeel verzamelen en doet dat in potjes die ze zelf maakt. De was waarmee ze werkt komt vanuit de klieren in haar achterlijf. Bovenop elk gevuld potje legt ze een ei. Een tweede wasen potje vult ze met nectar. Dat kan dienen voor slecht weer als ze moet binnen blijven. Terwijl broedt ze de eitjes uit, gewoon door er op te gaan zitten. Al snel worden in de wiegjes larfjes geboren, waarvoor de grote zussen portie per portie een zoete lekkernij uitbraken. Poepen doen die larfjes niet, want dat zou het eten bederven. De larfjes trekken zelf een gordijn dicht over hun wieg als ze niets meer te eten krijgen. Vlak voor de verpopping persen ze hun ontlasting er in één keer uit. Na tien dagen vliegen er kleine hommeltjes uit.

De kleine hommeltjes zijn werksters die de koningin helpen, zodat de moeder niets meer hoeft te doen dan eitjes leggen. De heerseres begint nu pas met regeren en komt niet meer buiten.

Nu groeit de hommelmstaat snel. Werksters die wekelijks in aantal toenemen. Een gemeenschap van allemaal vrouwen. Ook zij hebben wasklieren en kunnen nu bouwen. De taken worden verdeeld. Sommige gaan foerageren, andere blijven thuis en verzorgen het broed. Er zijn werksters die beide doen: als er te weinig eten is, gaan ook de thuisblijvers voedsel zoeken. Bij de ingang zijn wachten die iedere binnenkomer besnuffelen op de juiste nestgeur.

Er wordt wat af en aan gevlogen aan het hommelgat. Ze oriënteren zigzag rond het nest, om dan te vertrekken op zoek naar goede bloemen. De dikke vrouwen houden van bloemen, nog het meest van paarse, of met strepen in de richting van het bloemenhart, het honingmerk dat de weg wijst naar de nectarbron Hommels hebben een snelle kleurenvisie, ze zien de wereld vijf keer sneller dan mensen. Bloemen zijn niet beschaamd, in een keurige baljurk pronken ze met hun genitaliën tot een hommelm wordt ingeroepen om de daad te voltrekken.

Hoe de hommelm vol overgave onder het korte rokje van een geurig bloempje duikt. Met hun lange gitzwarte punttong kunnen ze zuigen en slurpen in diepe bloemkronen. Hommels zijn echte postillons d'amour die bloemen aan hun gerief helpen. Voor hun seksuele diensten worden ze contant betaald, met nectar en stuifmeel.

Thuiscomers waggelen haastig naar binnen, met zware korfjes stuifmeel aan de achterpoten. De hommelm kan bijna haar eigen gewicht aan nectar dragen in een nectarmaag. Zwaar werk. Drie weken oud zijn werksters versleten. Moeder – koningin haalt het jaar rond, ook al wordt ze kaal en verformfaaid. Wekelijks komen er nieuwe werksters bij. De zusters lijken op elkaar als twee druppels honing, en naarmate het seizoen vordert worden er telkens grotere dames geboren, tot er prinsessen verschijnen. Ze zijn allemaal mooi in dat donzig kleed, afgezet met wit hermelijnenbont en zwarte kousen.

Maar het is niet allemaal peis en vree in de familie, er komen ook listige dieven aan de deur! Koekoekshommels proberen de hommelmstaat binnen te dringen. Zij kunnen niet werken, ze komen alleen mee eten en proberen hun ei kwijt te raken. Soms vermoordt de koekoekshommelm de koningin. Deze bezoeker is sterk en gepantserd. Als er gevochten wordt maakt de koekoekshommelm de meeste kans te winnen, zelfs tegen meerdere werksters.

Als de zomer al wat overrijp wordt, komt weldra verval in de hommelmstaat. Het einde is in zicht, want de jonge prinsessen zijn helemaal opgemaakt! De werksters raken er van overstuur. Het wordt warm in het nest en ze zijn met te velen. Sommige huisvrouwen overnachten buiten in of op een bloem. Moeder legt alleen nog onbevruchte eieren waaruit darren komen. De hiërarchie verandert aanzienlijk. De koningin kan de orde niet meer handhaven. Werksters roven eitjes en beginnen zelf ook te leggen. Dat produceert allemaal darren. De koningin lust die werkstereitjes rauw! Eierleggende werksters zijn notoire onruststokers. Er wordt gevochten en de koningin krijgt de doodsteek.

De jonge koningsdochters vliegen uit en brommen charmant en koket langs bloemenborders. Deze prinsessen hebben maar een taak: het voortbestaan van hun soort. De mannetjes luiëren nog wat rond in het nest en smullen zich vol uit de gevulde potten. Ze hebben een leven als een luis op een zeer hoofd. Hun bestaan is alleen maar feest. Als ze voldaan zijn vliegen ze hoog boven de boomtoppen een landschapsrally op zoek naar jonge prinsessen. Met lokgeuren trekken ze hen aan. Na de Koninklijke coïtus – de kroon op het bestaan, wordt de prinses een koningin. Hommelmannelen leggen het loodje niet na één daad zoals een bijendar, maar vliegen nog lang van bloem tot bloem en kijken terwijl uit naar dikke lady's.

Als een jonge koningin de dar zijn goesting heeft gegeven, gaat ze op zoek naar een rustig onderkomen. Een holletje onder mos, tussen afgevallen bladeren, in een verlaten muizenhol, in een droge graszode of onder houtstapels en steenhopen. De nazomer is niet aan haar besteed met die dikke bontjas. Ze graaft zelf een behaaglijk en droog holletje onder mos of wortels waar ze blijft zitten. Haar late zomerstek wordt ook een herfstplek en daarna een winterkwartier. De hele familie is morsdood, onbarmhartig uitgeroeid door de herfstkoude. Alleen enkele zusterkoninginnen verschuilen zich ook ergens in een donker droogje. Tijdens hun winterdut profiteren ze van hun eigen antivries.

Na zeven maanden pitten komt ze in het vroege voorjaar

tevoorschijn in een zonnig lenterijk. De toekomst hangt af van die zwangere dame. In de winterslaap zijn niet veel koninginnen gesneuveld, tenzij het een kwakkelwinter was. In de eerste lenteweken vallen de meeste slachtoffers. Voor en na de koloniestichting ontmoeten de koninginnen elkaar en dan wordt er gevochten. Soms vindt men tot twintig dode koninginnen in een nest. Ook tijdens het zoeken naar een nest komen negentig procent om door muizen, spinnen en vogels. Leve de koningin die het haalt!

Toen ik nog een jong maatje was, had ik in de achterbouw van ons ouderlijke huis een insectenhotel. Ik kweekte daar allerlei klein grut: vlinders, kevers, slakken, wespen, en ook hommels. Sigarenbakjes, wijnkisten en kartonnen dozen dienden als onderkomen. Voor hommels timmerde ik bakjes met twee compartimenten: een nestkamer en een eetkamer, verbonden door een klein kruipgaatje. Het vlieggaat was aan de kant van de eetkamer en kon ik afsluiten. Zodra in het vroege voorjaar in mijn tuin de eerste aardhommelkoninginnen uit hun winterslaap tevoorschijn kwamen, ving ik er enkele van een bloem, en sloot ze apart op in een kistje. In de nestkamer deed ik wat hooi en droge bladeren. In de voorkamer voerde ik de koninginnen veertien dagen 'biebrood' uit de imkerhandel. Of ik maakte het mengsel zelf van suiker, zout en maïsmeel. De koningin snoepte er gulzig van, en vulde er ook haar larvenwiegjes mee zodat ze niet behoefde buiten te komen. Eenmaal ze haar wassen wiegjes had geïnstalleerd en gevuld met eitjes, plaatste ik het kastje op een veilige plek in de tuin en zette het deurtje open. De koningin vloog uit, oriënteerde zich, en kwam altijd terug naar haar nest. Soms legde ik als deksel een stuk vensterglas op de kast, zo kon ik de hommelfamilie uren observeren en hoorde ik ze zalig zoemen. Het volk groeide snel. Per week verdubbelde hun aantal. Het was gemakkelijker dan konijnen kweken. Het bracht wel niets op, maar was onbetaalbaar.

Ik werd uitgelachen met mijn kleine kwekerij en sommige bezoekers waren bang dat ze gestoken werden. Hommels zijn echter kleine goedzakjes en vallen niet aan als ze niet worden geplaagd. Alleen aan die scherpe punten van het gebroken vensterglas op de nestkast kon ik me wel eens bezeren.

Toen ik jaren later een echte grote tuin had, werd ik onvermijdelijk imker. Een klein aantal bijenvolken hielden mijn aandacht bezig tot ik ook daar helemaal wijs uit was. Alles moest ik er van weten. De honing interesseerde mij niet, alleen het bijenleven. Als een heerlijke voyeur bespiedde ik hun diensten aan die geile bloemen. Uren lag ik tussen al dat leven. Vlinders, bijen, vogels! Hommels die bromden als muziek. In het voorjaar keek ik altijd uit naar de eerste hommelmkoningin.

Af en toe ontving ik in mijn tuin ook gelijkgezinden waarmee ik uren kon doorbomen over de dingen om ons heen. Een specialist in spinnen, de ander in mossen, of in kevers, in grutto's, in wapenvliegen, of in rugstreeppadden, zelfs een dazendeskundige, een mezenexpert en ook een ezelkenner met een ezelinnenmelkboerderij. Met Dr. Roland De Jonghe deelde ik mijn ervaringen over hommels. Hij wist er zoveel meer over. Ook hij kweekte van kinds af hommels, maar was blijven experimenteren. Hij vroeg welke soorten ik ving en beaamde dat de aardhommel het gemakkelijkst te kweken was. We liepen door mijn tuin op zoek naar deze beestjes. Labiaten stonden er massaal, daar vind je altijd hommels op. Sommige hommels bijten een gaatje in de achterkant van smeerwortel en van dophei om stiekem de nectar te stelen. Roland bleef uren vertellen over de twintig hommelssoorten die we vroeger rijk waren en waar-

van er nog maar zes algemeen voorkomen. Landbouwgif! Ook de te talrijke honingbij is oorzaak van het verdwijnen, wist hij. Ze verdringen de hommels en de wilde bijen. Dr. Roland was bezeten van hommels.

Maar hij broedde ook op een lumineus idee: hommels kweken voor de serrecultuur! Tomaten werden nog bevrucht door handmatig lostikken - een tijdrovend werk. Er waren al tevergeefs bijenkasten ingezet, maar bijen vlogen zich in enkele uren allemaal dood tegen het glas, of ze glipten naar buiten door de open verluchtingsvensters en kwamen niet meer terug. Waar de bij vooral op nectar afkomt, houdt haar grote harige zuster de hommel meer van stuifmeel. 'Hommels,' zo vertelde Dr. Roland, 'die blijven in de serre, ze bestuiven vrolijk de bloemen van tomaten, aubergines, komkommer, paprika, en allerlei groenten en fruit. Hommels doen een bloem trillen, honingbijen niet. Ik heb het uitgetest! Terwijl bijen niet bestuiven als het buiten koud is, werkt de hommel gestaag door. Er zit toekomst in dat beestje. Een gat in de markt! Ik zou meteen een kwekerij beginnen, had ik niet zulke goede praktijk opgebouwd als dierenarts. Misschien is het iets voor mijn zoontje als hij later groot is' besloot hij. Zijn enthousiasme was groot.

Hij nodigde mij enkele weken later uit om naar zijn kelder te komen kijken waar hij zijn proeven deed met hommels. Roland lukte er in om het hele jaar rond te kweken. Jonge bevruchte koninginnen gingen in de koelkast om ze na drie maanden winterslaap wakker te maken door ze in een warme ruimte te brengen. In de natuur slapen ze zeven maanden. Eigenlijk is de winter gewoon een vervelend uitstel van de lente. Als de temperatuur stijgt, kan alles beginnen. 'Bombus terrestris, de aardhommel is ongelooflijk,' zei Roland, 'Ze is sterk, kan zich aan alle verschillende klimaatomstandigheden aanpassen omdat ze een enorm verspreidingsgebied heeft, en is vlot te kweken.' Van Dr. Roland leerde ik weeral een stuk van de wereld kennen.

Enige maanden hoorde ik niets meer van hem tot ik hoorde zeggen dat hij in zijn garage een bedrijfje was opgestart. Hij had zijn plan niet uitgesteld! Zijn eerste bestuivingsexperimenten waren achter de rug. Hij vertelde niemand nog over zijn geheim, want er lagen kapers op de kust. De techniek voor massaproductie van hommels en hun gebruik voor de bestuiving in serres was geboren onder de naam Biobest. Het bracht een ware revolutie op gang in de tuinbouwsector. Het betekende een enorme werkbeparing, een verbetering van de kwaliteit en een belangrijke verhoging van de opbrengst. Roland had nooit vermoed dat zijn hommels zo'n succes zouden worden en moest noodgedwongen personeel in dienst nemen. Er kwam ook vraag naar hommels uit het buitenland. Na een paar jaren had hij honderd mensen in dienst. Biobest groeide uit tot een autoriteit in het kweken voor biologische bestuiving met vestigingen in zes landen en leveringen in vijftig landen. Wereldwijd waren er bij Biobest op den duur vierhonderd mensen en miljoenen hommels aan het werk.

Het is nu twintig jaar geleden en onlangs ontmoette ik Roland op een paddenstoelenexcursie. Hij had zijn bedrijf verkocht. Hij vond nu terug de tijd om de natuur in te trekken en kon op zoek naar een nieuw idee. Het hommelde nog in zijn hoofd.

ACHILLES COOLS

Versijnt bij uitgeverij ATLAS-CONTACT Amsterdam

Illustratie: © Achilles Cools

De Wurft Groesgoor

Verslag wandeling

Op zondag 30 maart trokken 17 wandelaars onder leiding van natuurgids Jef Sas naar het natuurgebied De Wurft-Groesgoor in Dessel. Een prachtig natuurgebied, gelegen tussen de weg Retie-Postel, het kanaal Dessel-Schoten ter hoogte van Brug 2, en de weg Postel-De Maat.

Het kanaal werd er met de schop gegraven tussen 1844 en 1859. Het duurde dus 15 jaar vooraleer het klaar was. De zure heide werd nadien met kalkrijk kanaalwater vruchtbaar gemaakt. Talrijke sloten en grachtjes getuigen daar nog van. Daarna werd ze beplant met dennen. Ook hiervan zijn nog sporen terug te vinden.

Tijdens onze fietstocht naar afspraakplaats De Witte Haas zagen we een koppeltje zomertalingen, kleine grondeleenden die overwinteren in Afrika, ten zuiden van de Sahara. Ze zijn tamelijk zeldzaam en hebben een voorkeur voor stilstaand zoetwater met veel plantengroei.

Onder een stralende lentezon konden we met eigen ogen en oren vaststellen dat De Wurft-Groesgoor een rijke fauna en flora herbergt. We namen niet minder dan 23 soorten vogels waar: zwarte specht, koolmees, merel, tijtjaf, vink, roodborst, winterkoning, fitis, blauwe reiger, goudhaan, kuifmees, boomklever, boomkruiper, gaai, matkop, kauw, kneu, groenling, buizerd, grote bonte specht, zwarte mees, groene specht en huismus. Verder zagen we ook enkele zoogdieren, insecten en veel soorten planten,

waaronder de witte vorm van het maarts viooltje. In de berm langs een bospad, stonden een tiental voorjaarskluiwammen. Deze zeldzame paddenstoelen zijn saprofyten (opruimers van dood plantenmateriaal) en zijn te vinden van maart tot mei op rijke, kale zandgrond of op strooisel onder dennenbomen, soms onder loofbomen. Ze vormen vruchtlichamen die tussen 5 en 16 cm breed zijn en tussen 4 en 12 cm hoog, en die een geel- tot roodbruine hoed hebben. Deze hoed bestaat uit hersenenachtig geplooid lobben. De voorjaarskluiwammen zijn giftig en hebben een vuilwitte holle steel.

De havik, waarvoor het gebied bekend is, liet zich niet zien. Dat onze wandeling desondanks de moeite waard was, zullen de aanwezigen zeker kunnen bevestigen.

PAUL WOUTERS EN MARIANNE HOREMANS

Alle foto's: ©Paul Wouters en Marianne Horemans

Vorjaarskluiwam of Valse Morielje

Wandelgroep

Zomertalingen

Belsbroek en Belsehei

Een stukje Grote NeteWoud

Bel is een dorp in Geel dat vooral bekend is om de vele jeugdkampen die er elke zomer georganiseerd worden. En misschien ook wel omwille van het Regaefestival dat er sinds 1978 jaarlijks plaatsvindt. De omgeving van de dorpskern is zeer gevarieerd en heeft een hoge landschappelijke waarde. Ze bestaat uit natte graslanden, naaldbossen, stuifduinen, vochtige en natte heide, beken en waterlopen, vennen, weide- en akkerlanden.

Hoe was het vroeger?

De woonkern van Bel behoort tot de oudste nederzettingen van en rond Geel. Ze ontstond in de zevende of achtste eeuw, mogelijk ook in de elfde of twaalfde eeuw. De naam Bella komt al in 1225 voor, Belle in 1450. De parochie behoorde tot 1559 tot het bisdom Luik. Geel behoorde tot Kamerijk. Daarna behoorde ze samen met Geel tot 's-Hertogenbosch. De kern van de nederzetting werd gevormd door een groep woningen langs een straat. Ten zuiden van die straat ontstond een groot, open akkercomplex, het Belsveld. Het was een typische kamponginning, waar tijdens de rustige winterperiode landbouwgrond werd gewonnen door de duinen af te graven en de vennetjes op te vullen. Twee parallelle wegen verdeelden het veld in drie delen: het Grootveld, het Kleynveld en het Raghterveld. Mogelijk hield dit verband met het drieslagstelsel, waarbij het akkerland in drie delen werd verdeeld, waarvan er jaarlijks twee werden bezaaid, één met wintergraan en één met zomergraan, terwijl het derde braak bleef liggen. Die twee parallelle wegen bestaan nog steeds: de Hoogstraat en de Kapucienenberg. De akkers op het Belsveld waren omringd door een houtwal om verstuiving tegen te gaan.

Ten zuiden van het Belsveld lag de Belsehei, of de

'Bruyère de Belle et Meerhout' zoals ze op de Ferrariskaart uit 1777 wordt genoemd. Ze bestond uit een stuifduin en droge, vochtige en natte heide met vennen. In de heide ziet men ook enkele veenderijen. Verder graslanden, van elkaar gescheiden door houtkanten en bomenrijen. De twee wegen die door het open akkercomplex lopen, gaan verder door de Belsehei, naar de alluvia van de Grote Nete (het Belsbroek) en de Zeeploup, die de hei afsluiten in het zuiden.

In de loop van de honderdvijftig jaar die volgden, verdween de houtwal rond het akkercomplex en werd het oostelijk gedeelte van het Belsveld beplant met naaldbomen, waardoor het open karakter verloren ging. De Belsehei werd ontgonnen. De Belseheideloop en het dambordvormig wegenpatroon zijn er nog de stille getuigen van. Heide en vennen maakten plaats voor akkers, bos en graslanden. De stuifduinen werden beplant met naaldbomen.

Aankopen door Natuurpunt

Nu herinneren zowel de algemene structuur als talrijke details nog aan het middeleeuwse grondgebruik en de verdere ontwikkelingsgeschiedenis. In zijn huidige voorkomen is het akkercomplex Belsveld nog vrij oorspronkelijk. In het westen en in het zuiden sluit het aan bij een brede duinrug met naaldbos. Hij maakt deel uit van een groter paraboolduincomplex. De Belsehei, een weidcomplex, is een voorbeeld van recente heideontginning. Bepaalde floraelementen herinneren nog aan de heide die hier voorkwam. Verscheidene uitvoeringsplannen zien toe op een behoud en een herontwikkeling van de aanwezige waarden en op recreatief medegebruik. Om die reden werd het Bels landschap in 2001 geklasseerd. Het beschermde stuk van Bel bevindt zich tussen de Meerhoutseweg, de Zeeploup en de grens met Meerhout, en de bebouwing van het dorp.

In 2002 kocht Natuurpunt 2 hectare grond aan in het Belsbroek, het deel van de panne dat het meeste zand leverde voor de opbouw van de paraboolduin. Overwegend moerasgrond in de vallei van de Grote Nete. De bedoeling is dat de gronden op termijn deel gaan uitmaken van het broekbos 'Grote Nete-woud', dat zich zal uitstrekken van het Albertkanaal in Wilders tot in Balen.

Op het einde van 2007 kocht de natuurvereniging ook 20 hectare overwegend beboste duinen aan in de Belsehei. Omwille van de ligging van die duinen in een habitatrictlijngebied kreeg ze hiervoor de steun van het Europese Life-natuurfonds, via het project 'Herstel van het laaglandbeekstelsel Grote Nete'. De aankoop betrof uiterst waardevolle landduinen in de omgeving van de Kapucienenberg, het Torfven en het jeugdrecreatiegebied Volmolen. De beheerplannen en beheerwerken van Natuurpunt voor deze aankoop kaderen in de habitatdoelstellingen, namelijk 'het herstellen van droge en vochtige heide en open grasland met specifieke grassen, zoals buntgras, op landduinen'. Natuurpunt wil hier een stuk heideduingebied herstellen waarin vrij gewandeld of 'gestruind' kan worden.

Flora en fauna

Typische soorten van zo'n heideduingebied zijn naast buntgras ook heidespurrie, ruig haarmos, kraakloof en tal van andere korstmossen. Verder mogen worden verwacht: zandzegge, die met zijn lange wortelstokken probeert het duinzand vast te leggen, heide, zandblauwtje, vogelpootje, klein tasjeskruid, fijn schapengras en bochtige smele. Wat dieren betreft, zijn de typische soorten: konijn, heivlinder, nachtpauwoog, duinpieper, boompieper, tapuit en levendbarende hagedis. 's Avonds en 's nachts jaagt de zeer zeldzame grijze grootoorvleermuis boven het gebied. De kerk van Bel geeft onderdak aan een voortplantingskolonie van de soort. Rond de vennen op de gronden van Natuurpunt komen nu al minstens 28 soorten libellen en waterjuffers voor, waaronder enkele zeldzaamheden zoals venwitsnuitlibel, koraaljuffer, en tengere-, zwervende- en tangpantser-

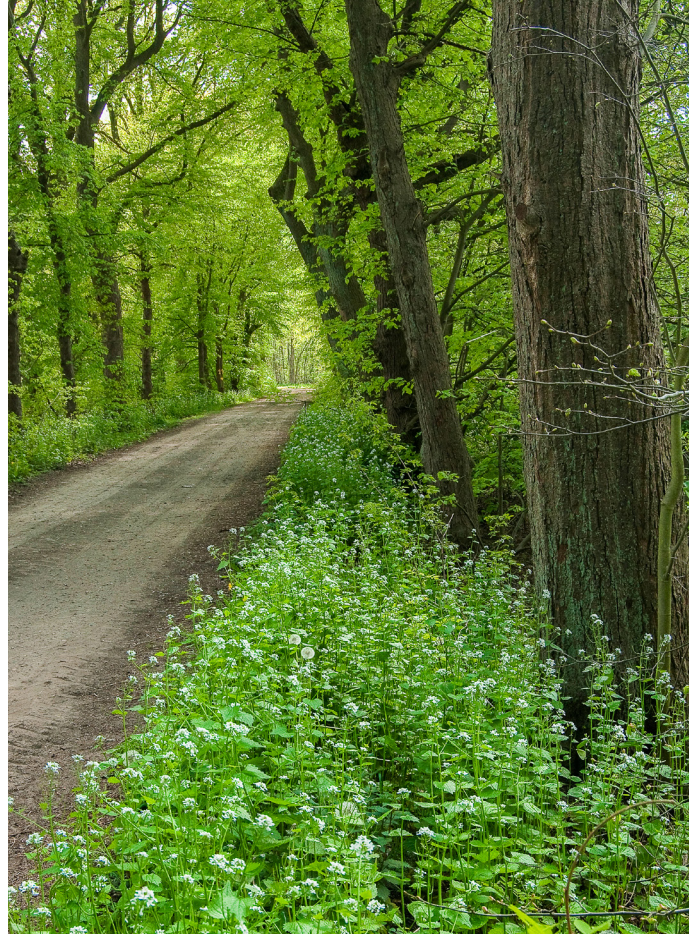

juffer. Sinds de natuurherstelwerken van enkele jaren geleden zijn de flora en de fauna op die gronden aan een opmars bezig. Dat is vooral te merken in de buurt van de vennen. Het opnieuw verschijnen van struik- en dopheide zijn voorbeelden. Door de werken ontstond een pioniervegetatie en binnen die vegetatie ontstonden ook ideale levensomstandigheden voor zonnedaauw en moeraswolfsklauw. En in februari 2014 werd zowaar het blauwgroen trechtertje waargenomen. Mondiaal is dat trechtertje een zeer zeldzame paddenstoel. Vondsten ervan worden bijna nooit gemeld, behalve in barre streken zoals Groenland, Noorwegen en Finland. De laatste jaren verschijnt het ook in Vlaanderen en in Nederland op plaatsen waar natuurherstelwerken plaatsvonden, zoals in Bel. Met de successie van de vegetatie zullen de pionierplanten en -paddenstoelen in de toekomst echter wel opnieuw verdwijnen. Ook zeldzame soorten zandbijen, graafwespen, sprinkhanen en kevers voelen zich in deze habitat thuis. Een van die zeldzame graafwespen is de harkwesp. Op de gronden van Natuurpunt werden in 2013 de eerste nesten al gesignaleerd.

Harkwespen

De harkwesp is een stevige, gedrongen wesp die werkelijk exclusief gebonden is aan zandverstuivingen en duinen. Ze zoekt het losse zand en de mulle hellingen op. Bij het aanleggen of het openen van haar nest harkt ze in zulk een razend tempo het zand uit de nestopening, dat het letterlijk naar achter spuit, zodat rond de nestopening een walletje van los zand komt te liggen. Dit komt zeer goed van pas wanneer de wesp, na het voederen van de larve, het nest verlaat en de opening afsluit. Dan harkt ze namelijk in de omgekeerde richting het zand terug op en in het nestgat. Gevaar voor instorting is er nauwelijks vermits de gang naar de larvenkamer (slechts 1 larve per nest) vrijwel horizontaal loopt.

De harkwesp leefde al in Bel en is – samen met de ringslang – allicht het meest zeldzame diertje dat in Geel te vinden is. In Vlaanderen is slechts één andere vindplaats bekend: aan de kust in de duinen van De

Panne. In het begin van de jaren 1980 werden voor het eerst enkele vindplaatsen in Bel ontdekt. Het betrof toen twee kleine kolonies van slechts enkele wespen. Later werden het drie kolonies, enkele honderden meter verderop, met in totaal enkele tientallen wespen. Omwille van die zeldzaamheid trok het Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete zich het lot van de harkwespen aan. Het organiseerde enkele jaren geleden 'Geel-zwart in Geel-Bel', een natuur-educatieve actie, die overlevingskansen wou bieden aan én de zeldzame harkwespen én de speelzones. In Geel-Bel planten de harkwespen zich namelijk voort in twee speelzones. Dat hoeft in principe geen probleem te zijn. Het feit dat kinderen er spelen zorgt er zelfs voor dat er steeds open zand voor de wespen beschikbaar blijft. Tijdens de voortplantingsperiode van juni tot september zijn wespennesten echter gevoelig voor betreding. Een dichtgetrapte nestgang leidt in de regel tot een mislukte broedpo-

ging. Het Regionaal Landschap nam enkele maatregelen in verband met de inrichting van het terrein aan de Kapucienenberg en deed ook aan sensibilisatie, onder meer bij de inwoners van Bel en bij de leiding van jeugdgroepen. Gedurende het ganse vliegseizoen van 2010, 2011 en 2012 liet het de populaties harkwespen monitoren door vrijwilligers. Aantallen, geslacht, nesten, prooien, bloembezoeken en verstoringen van het terrein werden wekelijks genoteerd. De resultaten werden in 2013 gebundeld in een wetenschappelijk rapport.

Ransuilen

Bij vogelliefhebbers is Bel bekend voor de slaapplekken van ransuilen. Ransuilen zijn zeldzame standvogels. Opvallend aan hun uiterlijk zijn de oorpluimen, die overigens geen echte oren zijn. Net zoals de meeste uilen zijn ze vooral actief als het donker is. Ze jagen dan vooral op spits-, woel- en ware muizen. In de winter verblijven ransuilen graag in elkaars gezelschap op zogenaamde roestplaatsen. Lange tijd was er zo'n gemeenschappelijke slaapplek in de zeedennen op het jeugdrecreatieterrein Volmolen. De laatste jaren zijn de vogels verhuisd naar zeedennen op een duintje in de buurt van de Asberg. Daar rusten in december, januari en februari een tiental uilen. Tien jaar geleden waren ze nog met meer dan twintig. De ransuil gaat de laatste decennia achteruit. Naar de oorzaak van die achteruitgang is het gissen. Toenemende soorten als de havik en de bosuil maken het leven van de ransuil wel zuur, maar roeien hem niet uit. De vergrassing van bosbodems, waardoor muizen lastiger te vangen zijn, wordt wel eens als oorzaak genoemd.

FRANS EMMERECHTS

Referenties

1. Anon., 'Stap voor stap voor stap. Domein in de kijker – "Geel-Bel". Interview met S. Van Riet (VLM)', in Blad 2, Nieuwsbrief van de Stichting Kempen Landschap vzw, 2003, p. 3-5.
2. M. Boomsliuter, 'Liefhebber van koude winters niet meer zo zeldzaam', in Natuurbericht.nl, 2013.
3. K. Cools, Toponymie van Geel, Boek I, Katholieke Universiteit Leuven, 2007, p. 190-191.
4. M. De Bont en G.T'Jonck, 'Landschaps- en nederzettingsgeschiedenis', in Geel van gisteren tot morgen, 1977, p. 240.
5. G. Dams, persoonlijke mededeling, 2014.

6. J. Dausy, Paraboolduinanalyse Meerhout-Bel, Katholieke Universiteit Leuven, 1972, p. 72-73.
7. G. De Blust en L. Meesters, 'Het Landschap van Bel (Geel)', in M&L, jg. 6 nr. 2, 1987, p. 33-44.
8. J. Dirckx en M. Verachtert, 'Terug stuifduinen en heide in Bel?' in Meander, jg. 7 nr. 1-2, 2008, p. 2-4.
9. J. Dirckx en M. Verachtert, 'Struinnatuur tussen duin en Nete', in Meander, jg. 7 nr. 4, 2008, p. 2-5.
10. Y. Lesseliers, 'Van slangen, wespen en andere minder populaire diertjes', in De Wielewaal, Vlaams tijdschrift voor natuurstudie, jg. 51 nr. 5, 1985, p. 160-178.
11. B. Van der Veken, E. Oostvogels, J. Matthé, D. Vandenbussche, Regionaal Landschap Kleine en Grote Nete, Dossier ter aanvraag van voorlopige erkenning, 2010, 195p.

Foto paddestoel Blauwgroen Trechtertje ©René Ducastel

Alle andere foto's: ©Frans Emmerechts

Foto's vlnr. vbo: Kapucienenberg; Spelende kinderen op de kapucienenberg; Bemonsteren vossenven; Beheerwerken door gasten uit Polen; Look Zonder Look langs zandweg; Grijs Zandbij; Harkwesp; Nachtpauwoog; Blauwgroen Trechtertje; Grote Bloedbij; Levendbarende Hagedissen; Ransuil.

Evenementen Bezoekerscentrum De Watermolen

Vlinder Mee(rhout) zondag 3 augustus!

Landkaartje, dagpauwoog, boomblauwtje... het zijn allemaal vlinders waar Natuurpunt graag het fijne van weet. Natuurpunt nodigt iedereen uit om de vlinders in de tuin te tellen en de aantallen door te geven. Nuttig voor ons en leuk voor jezelf! Met deze telling leer je de vlinders herkennen en geven we tips voor een vlindervriendelijke tuin. Tel mee op zaterdag 2 en zondag 3 augustus. Meer info vind je op www.vlindertelling.be. Ook het bezoekerscentrum van het Grote Netewoud, De Watermolen te Meerhout doet mee. Je kan er terecht op zondag 3 augustus van 13 u tot 17 u. Om 14 u voorzien we een wandeling! Meer info bij wim.pauels@natuurpunt.be.

Nacht van de vleermuis zaterdag 30 augustus

Tijdens de Nacht van de Vleermuis gaat iedereen op zoek naar 's wereld enige vliegende zoogdier. In Vlaanderen vind je nog 17 van de 22 in België voorkomende soorten. Spijtig genoeg gaan ze er allemaal op achteruit. Tijdens de Nacht van de Vleermuis neemt Natuurpunt je mee in de duistere wereld van de vleermuis. Kijk waar er in jouw buurt een Nacht van de Vleermuis doorgaat op vrijdag 29 of zaterdag 30 augustus je vindt het op www.nachtvandeveleermuis.be. Aan het bezoekerscentrum van het Grote Netewoud, De Watermolen te Meerhout vertrekt een excursie op zaterdag 30 augustus om 20 u. Meer info bij wim.pauels@natuurpunt.be.

Grote Vlindertelling

VAN NATUURPUNT

Tel de vlinders in je tuin.

www.vlindertelling.be

2&3
AUGUSTUS
2014

Big Jump op 13 juli

We nodigen je ook uit om in je buurt mee te springen voor proper water. Op 13 juli om 15 u organiseert Natuurpunt op heel wat plaatsen een 'Big Jump'. Meer info vind je op www.bigjump.be.

Zaterdag 5 juli

Zwerfvuilopruimactie in het Zammelsbroek

Info: 0498/12 47 29 of koenthibau@hotmail.com.

Zaterdag 5 juli

Plantenwerkgroep Thalictrum

Olens Broek/Koulaak perceel 733b. Het perceel ligt op een hoger gelegen zandrug. Het was lange tijd in landbouwgebruik en vormde samen met de omliggende percelen 1 grote maïsakker. De vorige inventarisatie dateert van juli 2007, benieuwd wat er sindsdien is veranderd. Van 9 u tot 12 u. Afspraak: Netebrug langs de Ring, Oudstrijderslaan Herentals. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zondag 6 juli

Dichter. Bij. Natuur. Poëzie-zomer in Ham

Poetische happening en wandeling in de Rammelaars. Openingsfestiviteit en performances vanaf 13:30. De wandeling en de werken langs de wandeling evenals kunstwerken in het Natuur.huis blijven te zien gedurende de zomer tot eind augustus. zie elders in dit nummer en op www.natuurpunt-ham.be

Zondag 6 juli

Wandeling in de Vloyen

De poort naar het Grote Netewoud! Alles start in het bezoekerscentrum aan de watermolen. Afspraak: parking bezoekerscentrum (hoek Lil), Meerhout om 14 u. Einde rond 16.30 u. Info: Jo Dox, tel. 0494/42 35 78 of maverick.che@hotmail.com.

Donderdag 10 juli

Levering vlees Galloway en lam

Liefhebbers bestellen tijdig bij Jürgen Verreyt, zie elders in dit nummer.

Zaterdag 12 juli

Plantenwerkgroep Thalictrum

Neerhelst-De Botten Hoge maïsakker E1055. Door het jaarlijks maaien en het afvoeren van het maaisel evolueert dit perceel in de goede richting. De toename van reukgras is hiervan het bewijs. Sinds 2004 passeert hier ook de uitbreiding van het vlinderpad. Van 9 u tot 12 u. Afspraak: aan de kanaaldijk einde Larumsebrugweg Geel Larum. Info: jeanine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zondag 13 juli

Wandeling door laagveengebied Zammelsbroek

Er liggen weer Sigmaplannen op de tafel ... om dorpen stroomafwaarts te vrijwaren van overstromingen, zal men in Zammel de Netedijken plaatselijk verlagen om de Nete op een gecontroleerde manier te laten overstroomen bij hoge waterstand en zo een natuurlijke buffer te vormen. Afspraak: kerk Geel-Zammel om 14 u. Einde rond 16.30u. Info: 0498/12 47 29 of koenthibau@hotmail.com.

Zondag 13 juli

Naar de 'roots' van het Molder Blond

Ecocentrum De Goren Mol. Kom het biertje proeven tijdens een excursie door het Buitengoor in Mol. Naast onze al bekende Gageleer wordt ook in het Molse 'Molder Blond' bier de gageleer als smaakstof gebruikt.

Kom kennismaken met dit biertje en met de gagelesnoeiers in het Buitengoor. Afspraak : van 9 u tot 17 u is iedereen welkom in Ecocentrum De Goren, Postelsesteenweg 71, 2400 Mol voor geleide excursies (om het uur) en (bier)proeverijen. Info : jefsas@skynet.be , 014/31 26 57 of 0499/34 62 60.

Activiteitenkalender

Augustus |

Zaterdag 19 juli

Ecologische Werkgroep Meanderland

Monitoring percelen in De Most, Balen. Afspraak: 9 u Vennen, 2490 Balen. Einde: 12 u.

Info: Marianne Horemans en Paul Wouters: paul.wouters1@telenet.be of 0496/51 02 79.

Zaterdag 19 juli

Plantenwerkgroep Thalictrum

Westerlo Rothoek, perceel 483-484. Perceel langs de Grote Nete, deels oude vijver, recent (jan.2014) aangekocht, nog niet beheerd. Van 9 u tot 12 u. Afspraak: Westerlo, Zoerle-Parwijs, Parking Tennis, halverwege Broekstraat. Vandaar naar de toegang via het wandelpad of via de Grote Netedijk. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zaterdag 26 juli

Ecologische Werkgroep Meanderland

Uitstap naar De Vloeiweiden in Lommel-Kolonie. Afspraak: 13.30 u BC Wateringhuis, Oude Maai 80, 3920 Lommel-Kolonie. Einde: ca. 16.30 u. Info: Marianne Horemans en Paul Wouters, paul.wouters1@telenet.be of 0496/51 02 79.

Zaterdag 26 juli

Poelenwerkgroep Waterleven

9 u: nemen van watermonsters in Bel, Westerlo en Olens Broek. 13 u: wateranalyse in het labo, Watermolen Meerhout. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zaterdag 26 juli

Werkochtend NP Ham

Vrijwilligers steken de handen uit de mouwen in natuurgebieden in Ham. Iedereen welkom! Afspraak: om 9 uu, in principe aan het Natuur.huis De Rammelaars, Ham. Informeer bij: Info: beheer@natuurpuntham.be of www.natuurpuntham.be

Zondag 27 juli

Daguitstap naar Landgoed Den Utrecht

Lage Mierde-NL. Prachtige heideterreinen in bloei met het Goor- en Flaesven als toppers. Afspraak: 9.15 u Parking aan Kleppende Klipper voor carpooling. Picknick! Info: Paul Verhoeven, hurricane.james@skynet.be of 014/31 67 85.

Vrijdag 1 augustus

Cursus vleermuizen

Les 1 van 4 over vleermuizen in Olen. Voor meer info zie artikel in deze Meander of stuur een mailtje naar tineke.thijs@natuurpunt.be.

Zaterdag 2 augustus

Beheerwerkvoormiddag met namiddagexcursie

over DeWurft, Postel

Boomopslag verwijderen van de geplagde stukken en geleide wandeling. Afspraak: 8.45 u, Parking Den Diel (Sas 3) voor carpool of 9 u bij Yves Lesseliers op De Wurft. 13.30 u Parking Den Diel (Sas 3) voor carpool of 13.45 u bij Yves op de Wurft in Postel. Info: jefsas@skynet.be, 014/31 26 57 of 0499/34 62 60.

Zondag 3 augustus

Vlinder mee(rhout)

Vanaf het bezoekerscentrum Grote Netewoud te Meerhout, 14 u wandeling. Info: wim pauels@natuurpunt.be.

Zondag 3 augustus

Vlinderwandeling

Om 14 u, Natuurgebied De VennenP. Luytendijk Balen aan terrein FC Cools. Info bij Jan Mallants, 014/81 70 09 of Denis Mertens, 014/30 90 65.

Zaterdag 9 augustus

Ecologische Werkgroep Meanderland

Monitoring percelen in de Tikkebroeken, Kasterlee. Afspraak: 9 u aan de hoofdingang in de straat Kluis in Kasterlee. Info: Marianne Horemans en Paul Wouters, paul.wouters1@telenet.be of 0496/51 02 79.

Vrijdag 15 augustus

Plantenwerkgroep Thalictrum

Daguitstap Het Merkske. Programma wordt in samenwerking met Karel Bolckmans vastgelegd. Afspraak: Bezoekerscentrum De Klapekster, Kolonie Wortel. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zondag 17 augustus

3de kruidentocht Molse Netevallei

Leer de nazomerkruiden kennen en gebruiken o.l.v. een herboriste. Afspraak: 14 u parking naast kerk Mol-Gompel, Pastoor Vaesstraat, Mol. Einde: ca 16.30 u. Info: tamaravana-elst@yahoo.com.

Zaterdag 23 augustus

Plantenwerkgroep Thalictrum

(in samenwerking met Poelenwerkgroep Waterleven). Westerlo, inventariseren van waterplanten poelen en perceel 488d, Rothoek Westerlo. Het betreft 2 poelen, naast elkaar liggend, enkele jaren geleden uitgegraven en in beheer bij NP Westerlo. Een derde poel is ernaast gelegen op perceel 482, en is deel van de oude Nete-arm.

Van 9 u tot 12 u. Afspraak: Westerlo, Zoerle-Parwijs: Parking Tennis, halverwege Broekstraat. Vandaar naar de toegang via het wandelpad of via de Grote Netedijk. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Maandag 25 augustus

Poelenwerkgroep Waterleven

14 u: 2de bemonstering Westerlo, Parking Tennis, Broekstraat. 18 u tot 22 u: determinatie waterdiertjes, Pastorie Sint-Jozef Olen, Lichtaartseweg 200. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zaterdag 30 augustus

Werkochtend NP Ham

Vrijwilligers steken de handen uit de mouwen in natuurgebieden in Ham. Iedereen welkom! Afspraak: om 9 uu, in principe aan het Natuurhuis De Rammelaars, Ham. Informeer bij: Info: beheer@natuurpuntham.be of www.natuurpuntham.be

Zaterdag 30 augustus

Ecologische Werkgroep Meanderland

Monitoring percelen in het Buitengoer-Meergoor, Mol. Afspraak: 9 u parking Ecocentrum De Goren, Postelsesteenweg 71, 2400 Mol. Einde: 12 u. Info: Marianne Horemans en Paul Wouters, paul.wouters1@telenet.be of 0496/51 02 79.

Zaterdag 30 augustus

Nacht van de vleermuis

In het bezoekerscentrum Grote Netewoud te Meerhout, 20 u. Info: wim pauels@natuurpunt.be.

Zaterdag 6 september

Plantenwerkgroep Thalictrum

(in samenwerking met Poelenwerkgroep Waterleven). Van 9 u tot 12 u. Inventarisatie waterplanten in het Vossenven Geel-Bel. Afspraak: Bel 210 Geel. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Zaterdag 6 september

Beestige avondwandeling in DeVennen

Uilen, vleermuizen en al wat er zoal rondvliegt 's avonds. Afspraak: 20 u aan voetbalterrein FC Cools, P. Luytendijk te Balen. Meer info in dit nummer en bij Jan Mallants, 014/81 70 09 of Denis Mertens, 014/30 90 65.

Zondag 7 september

Heidewandeling Malesbroek, De Hutten, Keyfheide

Duinen en heide! Hier en daar hebben we nog een relict. Natuurpunt werkt aan herstel van dit waardevolle Kempens landschap. Afspraak: aan taverne Luihoeve, Bredestraat 62, Meerhout om 14 u. Einde rond 16.30 u. Info: 0499/63 20 07 of luc.van.den.bergh@telenet.be.

Zondag 7 september

Te gast in VELT-ecodemotuï

Mariëndal in Mol-Millegem. Een VELT-gids leidt ons door de verschillende demotuïnen en we worden achteraf getraceerd op een bio-hapje en een drankje uit de tuin. Afspraak: 13.30 u aan Ecodemuï Mariëndal. Info: zita.snellinx@telenet.be of 0485/62 86 76.

Maandag 8 september

Poelenwerkgroep Waterleven

14 u: 2de bemonstering Geel-Bel, samenkomst Bel 210. 18 u tot 22 u: determinatie waterdiertjes, Pastorie Sint-Jozef Olen, Lichtaartseweg 200. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Donderdag 11 september

Cursus Grote Netewoud Verkenner

Les 1 van 12 van deze succescursus in het bezoekerscentrum De Watermolen te Meerhout. Meer info elders in dit nummer.

Activiteitenkalender

Zondag 14 september

Excursie over de heide De Maat en Verkallen

Een bloeiende heidegemeenschap vol leven en geuren. Afspraak: 9 u parking aan de Kleppende Klipper, Waterstraat 53, 2400 Mol. Einde ca 12 u. Info: jefsas@skynet.be of 014/31 26 57 of 0499/34 62 60.

Dinsdag 16 september

Cursus Natuurbeheer in het Grote Netewoud

Les 1 van 10 van de cursus beheer, gegeven door Jens Verwaerde. Meer info elders in dit nummer.

Zondag 21 september

Natuurpunt op Open Straatdag Ham

Infostand Natuurpunt en Natuur.cafe + terras. Locatie: op het kruispunt bij de kerk in Oostham van 13:00-18:00. Info www.natuurpuntham.be

Zondag 21 september

Valleiwandeling Neerhelst

De vallei van de Larumseloop heeft heel wat te bieden: ze stroomt door 3 natuurgebieden voor ze in de Kleine Nete uitmondt: door Neerhelst, de Mosselgoren en de Zegge. Afspraak: Larumsebrugweg aan kanaal in Geel-Larum om 14 u. Einde rond 16.30 u. Info: 0498/18 67 46 of leon.dille@telenet.be.

Maandag 22 september

Poelenwerkgroep Waterleven

14 u: 2de bemonstering Herentals, samenkomst Kerkplein Sint-Jozef Olen. 18 u tot 22 u: determinatie waterdiertjes, Pastorie Sint-Jozef Olen, Lichtaartseweg 200. Info: jeannine.simonis@telenet.be of 014/59 31 65.

Vrijdag 26 september

Cursus grote grazers

Les 1 van 'De Antwerpse Big 5'. Les 1 : inleiding in Eco-centrum De Goren, Postelsesteenweg 71, 2400 Mol (Joeri Cortens). Les 2 (avondexcursie ree en everzwijn op 03/10) en les 3 (voormiddagexcursie grote grazers op 11/10): voor meer info zie artikel in deze Meander. Prijs: leden 18€; niet-leden: 24€. Info: tineke.thijs@natuurpunt.be.

Zaterdag 27 september

Werkochtend NP Ham

Vrijwilligers steken de handen uit de mouwen in natuurgebieden in Ham. Iedereen welkom! Afspraak: om 9 uu, in principe aan het Natuur.huis De Rammelaars, Ham. Informeer bij: Info: beheer@natuurpuntham.be of www.natuurpuntham.be

Zaterdag 4 oktober

Eurobirdwatch op trektelepost Maatheide Lommel

(samen met NP Noord-Limburg). Europese simultaanrekening van alle overkomende trekvogels vanaf de bouwkeet op Maatheide. Afspraak: vanaf zonsopgang tot ... ? Bij mooi trekweer ben je daar de hele dag welkom als je wat wil bijleren of gewoon wil komen meegenieten van de soms spectaculaire najaarstrek. Voor de resultaten van vorig jaar: zie www.trektellen.nl bij België onder telpost Kristallijn-

Maatheide. Info: Eddy Vaes, 0497/87 23 04 of jefsas@skynet.be of 014/31 26 57 of 0499/34 62 60.

Zondag 5 oktober

Herfstwandeling in Breeven-de Kievit

De natuur bereidt zich voor op de winter. We ervaren de herfst in dit uitzonderlijk bos- en heidegebied. Afspraak: kerk Geel-Ten Aard om 14 u. Einde rond 16.30 u. Info: 014/58.39.71 of marc.verachttert@skynet.be.

11 oktober

Nacht der duisternis / Week van het bos

Middag en avond evenement rond de (duistere) bossen van De Rammelaars, schemerwandeling, traditionele fakkeltocht, presentaties en film. Mogelijk is er ook te eten, hou de info in de gaten op www.natuurpuntham.be.

Zondag 19 oktober

Landduinwandeling in Geel-Bel

De landduinen van Bel zijn beroemd: wie heeft er als kleuter of jongere niet geravot? Wij struinen vandaag de duinen af. Afspraak: kerk Geel-Bel om 14 u. Einde rond 16.30 u. Info Gaston Dams: 0479/86 17 of juliennehoremans@telenet.be.

Zaterdag 25 oktober

Zwerfvuilopruiactie in het Zammelsbroek

Info: 0498/12 47 29 of koenthibau@hotmail.com.

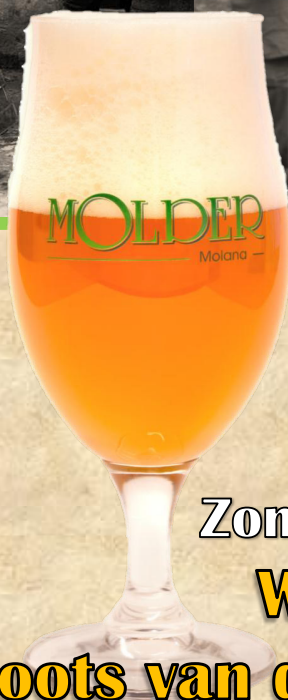
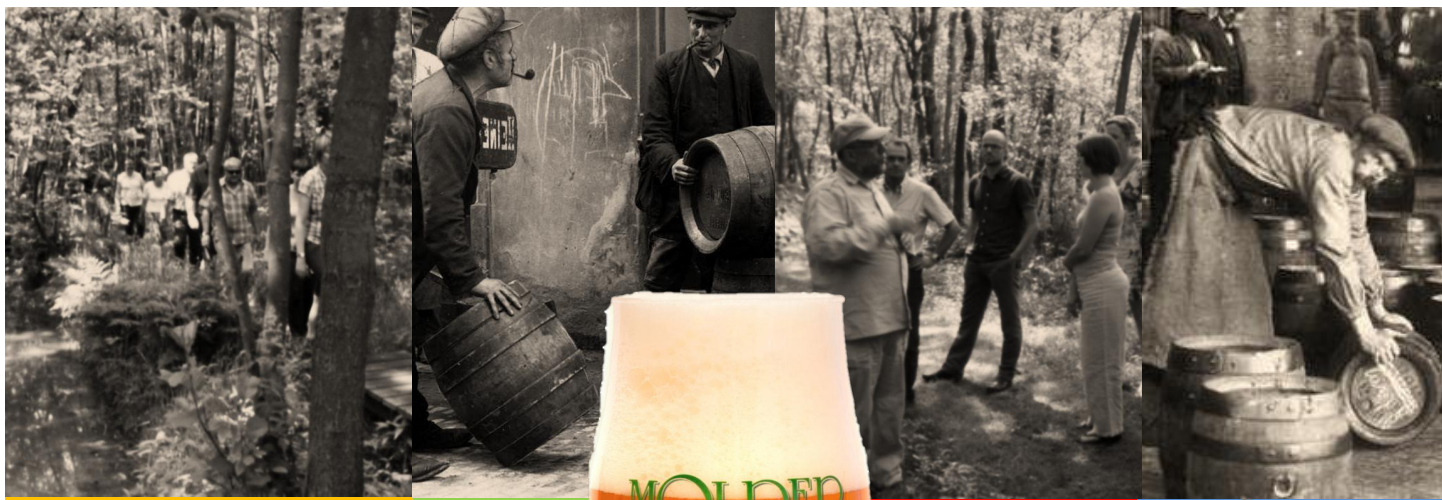
Zondag 26 oktober

Valleiwandeling langs de Grote Nete

De poort naar het Grote Netewoud! Alles start in het bezoekerscentrum aan de watermolen. Afspraak: parking bezoekerscentrum (hoek Lil), Meerhout om 14 u. Einde rond 1630 u. Info: Jo Dox, 0494/42 35 78 of maverick.che@hotmail.com

foto's: © Jan Albrecht.. Insectenhotel bouwteam. Insecten hotel bouwen met subtiel gereedschap. Kennis maken met de 2 graslandbeheerders van De Rammelaars. Wat er kan gebeuren als je je hond niet aan de lijn houdt. Arme Bunzing!

Zondag 13 juli Wandeling naar de roots van de Molder

Ga op 13 juli in het Buitengoor op zoek naar de roots van het Molderbier. Ervaren gidsen van Natuurpunt zullen je hierbij begeleiden. Onderweg zijn er demonstraties 'gagelsnoeien' en wordt er uitleg gegeven over het brouwproces van gagelbier. Een aanrader voor wie graag wandelt en van bier houdt. Iedereen is welkom.

Wat? Je hebt de keuze uit een wandeling van 2 km of 4,5 km. Opgelet: laarzen of stevige wandelschoenen zijn aan te raden.

Wanneer? Zondag 13 juli vanaf 9 tot 15 uur. Er vertrekken elk uur wandelingen.

Vertrek? ecocentrum de Goren, Postelsesteenweg 71, Mol
Parking: Sunparks Kempense Meren

Kostprijs? 3 euro per persoon, degustatie inbegrepen.

Extra? Tussen 10 en 15 uur staat er ter hoogte van het oud-gemeentehuis een promotiestandje. Opbrengsten t.v.v. de Witte Mol.

Info? Natuurpunt, Jefsas@skynet.be, Brouwerij Molana
lars.wagemans@gmail.com
Dienst toerisme ,014 33 07 85

Verantwoorde Vleesproductie

Geniet ervan!

Leer meer over zoogdieren

Grote grazers in Mol en vleermuizen in Olen

Natuurpunt Educatie brengt dit najaar ook expertise samen over zoogdieren, in een groots opgezet cursustraject, opgesplitst in thematische modules. In onze streek kan je terecht voor:

Een vleermuizenmodule in Olen

Les 1 op 1 augustus: theorie;
Les 2 op 8 augustus: werken met een vleermuisdetector;
Les 3 op 15 augustus: vleermuizen vangen;
Les 4 op 22 augustus: vleermuisgids.

Een module grote grazers in Mol

Les 1 op 26 september: inleiding;
Les 2 op 3 oktober: excursie ree en everzwijn;
Les 3 op 11 oktober: excursie grote grazers in natuurbeheer.

Inschrijven kan per module. Eén les kost 6€ voor leden van Natuurpunt en 8€ voor niet-leden.

Inschrijven en informatie via : educatie@natuurpunt.be of 014/47 29 55. Hier kan u ook informatie opvragen over vijf andere zoogdierenmodules, elders in de provincie Antwerpen.

De zomer is weer in het land. Onze grote grazers en ook de kleine van Kemp zijn al flink hun best aan 't doen om natuurgebieden te beheren.

Zie je ze graag eens in actie? Breng een bezoekje aan de Molse Netevallei (achter het casino van Mol-Gompel) of aan het Buitengoor en met een beetje speurwerk kom je oog in oog te staan met een Galloway!

De volgende levering van hun overheerlijke galloway- en lamsvlees is voorzien op donderdag 10 juli. Vergeet niet tijdig te bestellen.

Info en bestelformulier :

Verreyt Jürgen, jurgen.verreyt@skynet.be,
tel: 0497/70 63 08 of 014/32 37 85.

Of rechtstreeks bij de keurslager :
www.keurslagervanhoof.be.

Foto's op deze 2 pagina's:

Grote Grazers, Galloway Rund, Herman Berghmans met 4 jonge Steenuiltjes, Bosuil, De Vennen © Frans Emmerechts
Speenkruid © Dirk Geenen

VLEERMUIZEN

UILEN en andere leuke beestjes

6 September in De Vennen

Zou je graag eens een uil van dichtbij bekijken? Zou je graag het geroep horen van verschillende soorten vleermuizen? Wat vliegt er toch allemaal rond als het donker wordt?

Kom dan op zaterdag 6 september om 20 u naar het natuurgebied De Vennen, P. Luytendijk te Balen aan voetbalterrein FC Cools.

Hopelijk krijgen we een heldere warme septemberavond en kunnen we al deze zaken aan het publiek voorstellen. Hopelijk krijgen we te zien hoe één of meerdere uilen terug de vrijheid kiezen.

Tijdens een 'romantische' wandeling langs schaars verlichte paden laten specialisten ons de roep horen van jagende vleermuizen.

En wie weet heb je daarna wel zin om nog even een drankje te nuttigen. Afdeling Balen-Nete nodigt alvast iedereen uit om te komen genieten van deze korte avondwandeling en van leuke beestjes. Breng voor alle zekerheid je pillamp mee...

JAN MALLANTS

Indianen gespot in De Vennen

Na het succes van de Halvetenen in het Griesbroek gaat het verhaal in Balen verder: geocaching is een 'outdoor-game' waarbij gebruik wordt gemaakt van een gps-ontvanger of een telefoon met deze functie, om een schat op te sporen.

In het Griesbroek en in De Vennen worden speurtochten gelopen waarbij op bepaalde tussenpunten vragen moeten worden beantwoord om zo uiteindelijk de echte fysieke 'geocache' te vinden.

Bij veel geocachers gaat het bij dit soort cache niet zozeer om de cache zelf maar eerder om de tocht en om het ontdekken van mooie locaties in de natuur. Natuurbeleving dus, maar net iets anders...

DIRK GEENEN

Cursus Grote Netewoud Verkenner

Wegens groot succes organiseert Natuurpunt Educatie deze verkennercursus reeds voor de 3de maal dit jaar.

De cursus – 6 theorieavonden en 6 plaatsbezoeken – brengt je in contact met natuur, landschap en erfgoed in het Grote Netewoud. Je wordt ondergedompeld in de wonderlijke wereld van onze wilde dieren en planten.

De theorielessen worden gegeven door Jos Gysels, Wim Veraghtert, Hans Vermeulen, Jens Verwaerde, Manu Büscher en Kassiopeia Devriendt.

Excursies en voorstelling van werkgroepen gebeuren door vrijwilligers.

Data theorie: donderdagavonden 11, 18 september, 2, 9, 23 oktober en 6 november 2014;

Locatie: Bezoekerscentrum Grote Netewoud, Watermolen 8, 2450 Meerhout;

Praktijk: op zaterdagvoormiddagen 20, 27 september, 11, 18, 25 oktober en 8 november 2014.

Inschrijven of info via educatie@natuurpunt.be of 014/47 29 55. De prijs is 36 euro, te storten op rekeningnummer BE86 2930 0099 8650 van Natuurpunt Educatie met vermelding van 'cursus Grote Netewoud Verkenner' en geboorteplaats en -datum. Info eveneens bij Kassiopeia.devriendt@natuurpunt.be of op <http://activiteiten.natuurpunt.be/Activiteit/13507/>

Educatief natuurbeheer in het Grote Netewoud

Binnen Life+Grote Netewoud willen we extra aandacht besteden aan het warm maken van kinderen en jongeren voor natuur en milieu in de gebieden van het Grote Netewoud zodat zij leren de natuur een warm hart toe te dragen. Daarom startte in het Grote Netewoud te Balen, Geel, Meerhout en Mol sinds kort Educatief Natuurbeheer (ENB) als onderdeel van het Life+project.

Educatief Natuurbeheer richt zich voornamelijk tot scholen en bestaat uit 3 stappen:

1. Een inleidende stap op school die achtergrondinformatie biedt over natuur en milieu met behulp van een interactieve Presentatie of het Natuurbeheerspel;
2. Een (halve) 'werkdag' in het natuurgebied waarop de leerlingen al doende kennis maken met het natuurgebied en het beheer ervan;
3. Een afsluitende natuurontdekkingstocht waarop de leerlingen de resultaten van hun werk kunnen bewonderen en leuke natuuronderzoekjes uitvoeren.

Ook zin om groepen in je gebied te begeleiden?

Heb je zin om mee je schouders te zetten onder dit deel van het Life+project, om zo meer mensen enthousiast te maken en actief mee te laten werken aan meer en betere natuur in de omgeving? Krijg je graag hulp bij het beheer? Wil je graag een groep begeleiden? Vrijwilligers die mee hun schouders onder het project zetten krijgen een projectmap met alle nodige informatie.

Voor meer informatie: lena.vandegejuchte@natuurpunt.be of 0493/51.52.81.

Cursus Natuurbeheer in het Grote Netewoud

Natuur beheren is keuzes maken. Waar willen we heide? Waar bos? Waar is het mogelijk om bloemrijke graslanden te herstellen? Natuur beheren is ook: proberen je gebied te kennen, te leren van anderen, te overleggen met andere beheerders, met omwonenden, met kenners en met zelfverklaarde kenners.

De cursus Natuurbeheer van Natuurpunt Educatie voert je door de verscheidenheid aan natuurtypes, die Vlaanderen rijk is: bos, grasland, moeras, maar ook stedelijke natuur, vlinders, gestreepte witbol, dotterbloem en roerdomp. Waarom zijn fosfaten en nitraten belangrijk? Waar komt het water vandaan, waarvan planten en vegetaties leven, maar ook vissen en bevers? Hoe leg je best een poel aan? Hoe beheer je een bosje van 2 hectare in een open landschap? Wanneer mag je in jouw gebied terug de veldparelmoervlinder verwachten? Wanneer is begrazing nodig?

Deze cursus – 7 theorieavonden en 3 plaatsbezoeken – is toegespitst op de regio van het Grote Netewoud. Deelnemers krijgen de kans om zelf op voorhand een aantal vragen voor te leggen, die worden behandeld in de cursus. De theorielessen worden gegeven door Jens Verwaerde, de excursies gebeuren in samenwerking met plaatselijke vrijwilligers. Data theorie: dinsdag 16, 23, 30 september; 7, 14, 31 oktober en 4 november 2014, telkens van 19u30 tot 22u30;

Locatie: Bezoekerscentrum Grote Netewoud, Watermolen 8, 2450 Meerhout;

Praktijk: op zaterdag in de voormiddag of namiddag, nog te bepalen.

Inschrijven via educatie@natuurpunt.be of 014/47 29 55. De prijs is 35 euro voor leden, 70 euro voor niet-leden, te storten na inschrijving op rekeningnummer BE86 2930 0099 8650 van Natuurpunt Educatie met vermelding van 'cursus natuurbeheer Grote Netewoud' en geboorteplaats en -datum.

Het Grote Netewoud maakt deel uit van het Natura 2000-netwerk van Europees belangrijke natuurgebieden en geniet de financiële steun van het LIFE-fonds van de Europese Unie.

Alle foto's: ©Frans Emmerechts

Moerasbos Griesbroek

Groep Grote Netewoud vRkenners in wording

Educatief natuurbeheer Zammelsbroek

Natuurbeheer met jongeren

Natuurbeheer met trekker

Het Jagershof

Waterstraat 43, 2400 Mol

OPEN:

Vanaf 10 uur, woensdag gesloten

Van 15 oktober tot Pasen:
dinsdag en woensdag gesloten.

De plek waar u rustig kunt genieten van allerlei lekkernijen en dranken in een gemoedelijke en gezellige sfeer.

Voor inlichtingen en reservaties:

tel. 014/43 60 73

www.taverneheljagershof.be

Dichter. Bij. Natuur.

www.natuurpunt.ham.be

Op zondag 6 juli om 13.30u wordt met live-performances en muziek de aftrap gegeven van een poëziewandeling in de Hamse natuur. Een bewegwijzerde tocht brengt je langs betoverende plekjes doorheen het unieke landschap van De Rammelaars. Onderweg word je ondergedompeld in een heerlijke wereld van taal & beeld. Zo kan je ondermeer genieten van een drijvend gedicht, een wonderlijke bosbibliotheek, een bedriegelijk landschap, een verdwaalde kikkerprins en een hongerige wensput.

DICHTER. BIJ. NATUUR.

6 JULI - 31 AUGUSTUS
De Rammelaars

Wie even tijd neemt om stil te staan, kan hier en daar originele poëziefragmenten lezen of beluisteren. Wie veel tijd heeft, kan wat langer uitrusten bij de luie leesplek, middenin het bos. Op een gezellige boomstammenplek kan je zelf aan de slag met blokjes taal. Creatief puzzelwerk gegarandeerd!

Ook in het natuur.huis en de bijhorende schuur verwennen we de bezoeker op een speelse en originele manier. Liefhebbers van geocaching gaan ook aan hun trekken komen, zij kunnen een boeiende wandeling maken die hen van gedicht naar gedicht brengt.

Voor deze brok cultuur in de natuur doet Natuurpunt Ham beroep op een aantal professionele en occasionele kunstenaars. Hammenaars Evie Favoreel, Willy Kimpfen, Ilse Lambrichts, Yoshi Mortelmans en

Danielle Steylaerts verlenen alvast hun medewerking. Ook Tjen Heyligen (Schoten) zal van de partij zijn met houtsculptuurwerken en tekeningen.

Op 6 juli zijn er bovendien nog een aantal speciale poëtische acts die deze startdag een extra cachet geven! Daarna blijft de poëzieroute de hele zomer lang toegankelijk voor het publiek.

De wandeling start aan Natuur.huis De Rammelaars dat elke zondag bemand is van 13u tot 18u. Als je in Kwaadmechelen tussen de 2 kanalen naar beneden rijdt en de bordjes 'Natuurgebied De Rammelaars' volgt, zie je 2 km verder de vlag van Natuurpunt wapperen!

Tijdens de zomermaanden vind je extra informatie over de poëzieroute op het infobord bij de ingang. Voor specifieke vragen kan je terecht bij Johan Rottiers 0476 936267, rottijs.johan@gmail.com (juli) of bij Frans Hoes – 0472 577515, frans.hoes2@telenet.be (augustus). Uiteraard kan je op de website van Natuurpunt Ham ook terecht voor alle info én enkele foto's. Surf meteen naar www.natuurpunt.ham.be en ontdek wat De Rammelaars te bieden hebben in de zomer van 2014!

FRANS HOES

Natuur.café

Natuur.huis De Rammelaars in Ham is van april tot eind oktober elke zon- en feestdag geopend. Je kan er terecht voor informatie over vernieuwde wandelingen in De Rammelaars of een frisse pint bio-bier en een gezellig babbeltje in het Natuur.café of buiten op het mooiste terras van Ham.

Het natuur.café is geopend van 13 - 18 uur. De vrijwilligers ontvangen je met open armen en geven over wandelingen en natuur in het mooie kleinschalige landschap van onze natuurgebieden. In het Natuur.huis verkopen we kaarten, een aantal Natuurpunt-artikelen, boeken, verse honing. Voor de kinderen is er een leuke speelhoek met interessante (natuur)boekjes en verrassingen.

Groepen en scholen zijn erg welkom in ons natuurgebied. We stellen graag een aangepast programma op maat voor. Het Natuur.huis is ook beschikbaar voor kleine feestjes. Surf naar www.natuurpuntham.be voor actuele informatie over activiteiten en wandelingen.

Voor de tarieven en meer info kan je terecht bij: goedele.reijniers@gmail.com tel: 0499-28 21 59. Voor info over wandelingen contacteer je best: frans.hoes2@telenet.be, tel: 0472-57 75 15.

Renovatie Natuur.huis De Rammelaars

Sinds 1995 staat ons schitterend gelegen Natuur.huis ter beschikking van het publiek. Dat willen we graag zo behouden en zo mogelijk verder uit bouwen.

Na inspectie van de toestand afgelopen jaar en het bekijken van de mogelijkheden blijkt dat er het een en ander zal moeten gebeuren om het gebouw te kunnen behouden en te blijven gebruiken, voordat de natuur het verder overneemt.

GEZOCHT ! Klusgrage handen!

Als eerste zal onze grote houten blokhut dringend een nieuwe laag verf moeten krijgen. Daarvoor zoekt Natuurpunt Ham de hulp van zoveel mogelijk bereidwillige medewerkers.

Natuurpunt Ham zal zorgen voor:

- alle materialen
- een gezellige sfeer
- een natje en een droogje
- een stevig applaus achteraf

Wie minstens een halve dag tijd heeft de komende maanden mag zich vandaag al aanmelden bij Jan Albrecht - jan.albrecht@natuurpuntham.be of frans.hoes2@telenet.be

Vervolgens....

De klus krijgt een vervolg in de nabije toekomst met het aanpakken van de verouderde verwarming, watervoorziening, inrichting, veiligheid, deuren en sluitingen. Dat is heel veel werk voor de kleine afdeling Natuurpunt Ham. Gezien ons kleine aantal vrijwilligers is hiervoor veel hulp nodig. Er zijn ook behoorlijk hoge kosten aan verbonden die ons eigen budget om een veelvoud overstijgen. Het Natuur.huis zelf is immers niet gesubsidieerd.

Sponsoren en doneren!

Geen tijd maar wel een warm hart voor het Natuur.huis! Je mag ons altijd sponsoren met een klein of groter bedrag: BE26 8508 1024 4129 met vermelding 'Natuur.huis Rammelaars in de verf'

Amerikaanse Stierkikkers

Onderzoek in het Griesbroek

De Universiteit Hasselt doet in onze regio al jarenlang onderzoek naar de bestrijding van de Amerikaanse stierkikker.

In het kader van dit onderzoek kwamen twee studenten biotechnologie in de loop van de maand april in twee vijvers van het natuurgebied Griesbroek gedurende 24 uur fuiken plaatsen om stierkikkerlarven te vangen om er onderzoek te kunnen op doen.

De eerste dag werden er 54 stierkikkerlarven en 1 volwassen mannetje gevangen. Ze werden meegenomen voor onderzoek. Ook zaten er verschillende karpers, een paling en een snoek van 60cm in de fuiken, deze werden terug vrijgelaten. Tijdens de volgende vangst werden er 81 dikkoppen gevangen, deze keer zat er ook paling, gibel, Amerikaanse dwergmeerval en snoek in de fuiken.

DIRK GEENEN

foto's: ©Dirk Geenen.

Meander zoekt nog steeds versterking!

Lezers van Meander,

De redactie zoekt versterking voor Lay-out, maar ook fotografen en tekstschrijvers zijn welkom!

We zijn op zoek o.a. naar vrijwilligers die praktische kennis hebben van:

- Algemeen DTP, grafisch ontwerp, beeldbewerking
- Indesign
- Illustrator
- Photoshop, Lightroom.
- Tekst schrijven en corrigeren
- Fotografen die activiteiten willen vastleggen
- Interessante beelden in en van onze natuurgebieden

Lijkt het je leuk en heb je tijd om 2 tot 4 keer per jaar mee te werken aan de vormgeving van de Meander, neem dan contact op met iemand van de redactie.

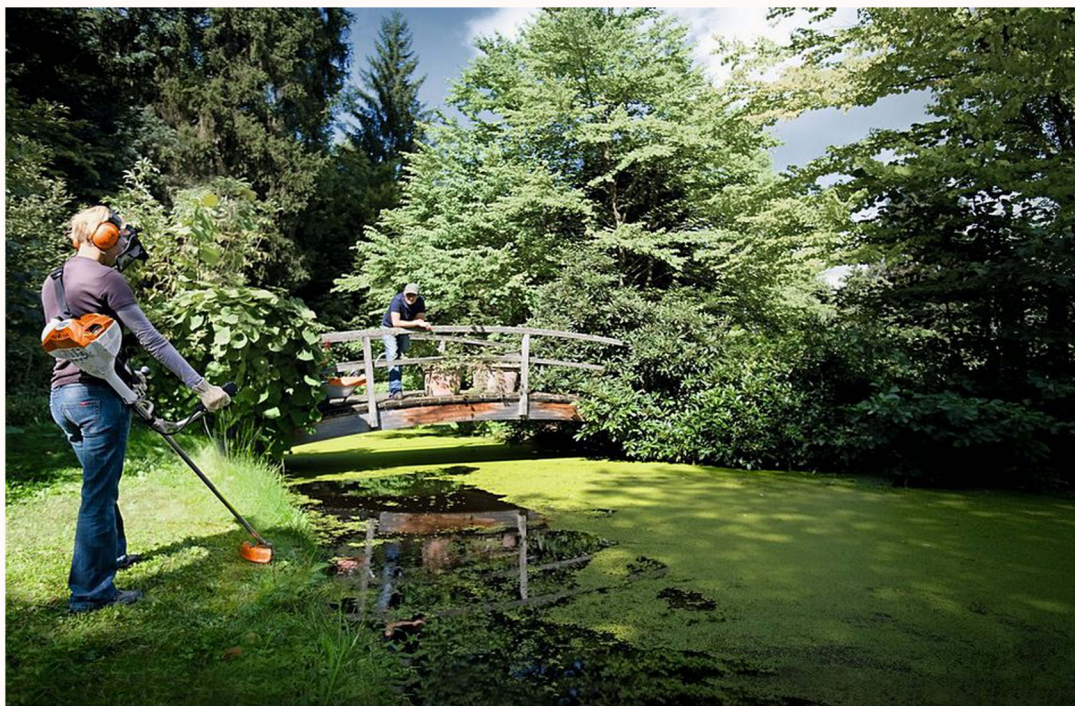
JAN ALBRECHT

Redactie secretariaat: an.gijs@gmail.com

Redactie algemeen: meanderlander@gmail.com

foto: speelse beheerwerken: hutten bouwen van A. Vogelkers

© jan albrecht

Tuinmachines
Frans Dierckx
Sluis 170 - 2400 Mol

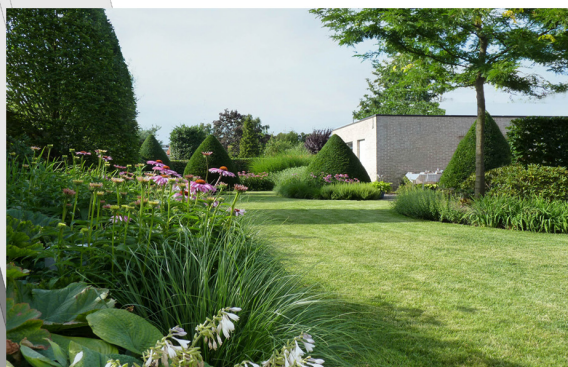
STEHRK WERK

www.fransdierckx.be - frans.dierckx@telenet.be - tel: 014/31.01.70

Jan Kok tuinarchitectuur

tuin - en landschapsinrichting | advies | beplanting | realisatie

mail: info@jankok.be tel. 0474.888.166

OUTDOOR TRAVEL

de zwerver mol

o.a. Jack Wolfskin, Vaude, The North Face, FjällRäven,
Marmot, Mammut, Schöffel, ...

5% rechtstreekse korting op vertoon van
lidkaart Natuurpunt

Turnhoutsebaan 19 - 2400 Mol - T 014/32 04 28 - F 014/32 36 58
info@dezwertermol.be - www.dezwertermol.be

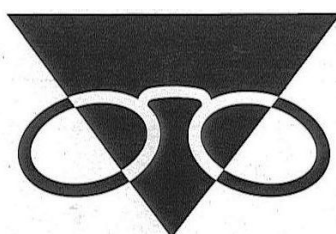
ma 13u - 18u / di-vrij 09u30 - 18u / za 09u30 - 17u

EEN NIEUWE KIJK OP OPTIEK VANDERLINDEN

*Een hoge vakkennis en jarenlange ervaring gecombineerd met moderne
apparatuur en een vernieuwde winkel garandeert de beste service.*

Optiek Vanderlinden, sinds 1953 uw vertrouwen waard!

**OP LOEPEN EN VERREKIJKERS Nikon, Steiner, Minox,
Huygens: 10% korting voor leden van Natuurpunt!**

Vanderlinden

▪ OPTIEK ▪

MA - VR 9.00 - 12.15 13.30 - 18.30
ZA 9.00 - 12.00 14.00 - 17.00

DONDERDAG GESLOTEN

DIESTSEWEG 6 ■ 2440 GEEL ■ 014 58 84 52

Meander 3 | juli - september 2014 | 27

Dichter. Bij. Natuur.

POËZIE-ZOMER IN DE RAMMELAARS

Natuurpunt Ham opent een poëzie-wandeling met life-acts op zondag 6 juli vanaf 13:30. Locatie: Natuur.huis De Rammelaars. Poëzie-wandeling open gedurende juli en augustus.

Alle info: www.natuurpuntham.be

Xodbe
communicatie op maat